

*Mike Winnerstig**

*Švedijos gynybos tyrimų agentūra (FOI)***

Saugumo politikos kelio pabaiga? Švedijos ir Suomijos vaidmuo Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavime gynybos srityje

Straipsnis nagrinėja Šiaurės ir Šiaurės-Baltijos šalių bendradarbiavimą gynybos srityje. Pirmiausia aptariama, kiek toli šiandien yra pažengęs šis Šiaurės ir Šiaurės-Baltijos šalių bendradarbiavimas. Antra, kokie yra Švedijos ir Suomijos požiūrių skirtumai, kai kalba eina apie bendradarbiavimą gynybos srityje Šiaurės-Baltijos regione su NATO. Pirma analitinė išvada, kurios prieinama straipsnyje yra ta, kad Šiaurės ir Šiaurės-Baltijos šalių bendradarbiavimo gynybos srityje retorika yra raiškesnė negu realūs pasiekimai. Antra, panašu į tai, kad Švedijos ir Suomijos debatai dėl saugumo ir gynybos politikos yra ganėtinai skirtingi. Nors kai kurios debatuose išryškėjusios problemos yra panašios, tačiau siūlomi jų sprendimai esmingai skiriasi. Esminis skirtumas slypi tame, kad Švedijos politinis elitas lygiai kaip ir viešoji nuomonė pradeda iš esmės labai rimtai svarstyti galimą šalies narystę NATO. Tuo tarpu kol kas nieko panašaus negalima pasakyti apie Suomiją.

Ivadas

Šiaurės šalių, kartais Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimas gynybos srityje šiandien yra svarbiausias „budinti“ sąvoka tiek Švedijos, tiek Suomijos saugumo politikos diskusijose. Ji išreiškia ekonominio efektyvumo ir saugumo ir (ar) gynybos integracijos idėjas, nors didelė dalis jos strateginių pasekmių niekada išsamiai neatskleidžiamos.

Todėl būtų teisinga paklausti daug klausimų, susijusių su visomis šiomis sąvokomis. Pirmiausia, kaip toli Šiaurės šalių ir Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimas gynybos srityje yra pažengęs? Ir kaip toli jis pažengs ateityje? Siekiant atsakyti į šiuos klausimus, reikia nuodugniai išsiaiškinti, koks ben-

* *Dr. Mike'as Winnerstigas* yra Karališkosios Švedijos karo mokslų akademijos narys ir šiuo metu Švedijos gynybos tyrimų agentūros direktoriaus pavaduotojas, atsakingas už mokslinius tyrimus. Adresas korespondencijai: Swedish Defence Research Agency, SE-16490 Stockholm, Sweden; phone +46-8-55503000, el. paštas: mike.winnerstig@foi.se

** Šiame straipsnyje pateikti vertinimai yra be išimčių tik autoriaus ir jokių būdu neatspindi Švedijos gynybos tyrimų agentūros, Švedijos gynybos ministerijos ar Švedijos vyriausybės požiūri.

dradarbiavimas gynybos srityje klostosi tarp Šiaurės ir Baltijos šalių šiandien. Pavyzdžiui, ar stiprus yra Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimas gynybos srityje palyginti su vien tik Šiaurės šalių bendradarbiavimu?

Antra, Švedija ir Suomija išsiskiria Šiaurės ir Baltijos šalių kontekste, nes jos yra ES, bet ne NATO narės. Visos kitos susijusios šalys yra abiejų organizacijų narės (išskyrus Norvegiją ir karine prasme nesvarbią Islandiją, kurios nėra ES narės). Bet ar yra skirtumų šių dviejų šalių požiūriuose, kai kalbama apie bendradarbiavimą gynybos srityje Šiaurės ir Baltijos šalių regione?

Šie klausimai yra pagrindinės problemos, pateikiamos šiame straipsnyje, kuriame remiamasi keliomis autoriaus anksčiau atliktomis tų pačių temų analizėmis.

Pirmiausia ir be išsamesnės analizės akivaizdu, kad retorinis Šiaurės šalių ir Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimo gynybos srityje proceso pagrindas yra didesnis negu realūs pasiekimai, ypač gynybos integracijos požiūriu.

Antra, taip pat atrodo aišku, kad Švedijos ir Suomijos gynybos ir saugumo politikos debatai yra visiškai skirtingi. Kai kurios, nustatytos debatuose problemos šiose abiejose šalyse yra labai panašios, nors jų pasiūlyti sprendimo būdai nepaprastai skiriasi. Kalbant apie esminį narystės NATO klausimą, pastarųjų kelerių metų įvykiai rodo, kad politinis Švedijos elitas ir plačioji visuomenė yra arčiau realios diskusijos dėl narystės NATO negu jų atitikmenys Suomijoje.

1. Švedija, Suomija ir Šaltojo karo palikimas

Šaltojo karo metu ir Švedija ir Suomija galėjo visiškai oficialiai teigti, dažnai remdamosi vadinamąja neutraliteto politika, kad kitų šalių sąveikos ar konfliktai Baltijos jūros regione jų neliečia. Beveik per visą Šaltojo karo laikotarpį, Švedijos oficialiai ir atvirai išdėstytas saugumo politikos tikslas buvo išvengti Švedijos įsitraukimo į bet kokią jos kaimynystėje pasireiškusią konfliktą. Todėl būtų galima teigti, kad Baltijos jūros regionas per Šaltąjį karą buvo ne daugiau, kaip to paties Šaltojo karo geopolitikos tęsinys, o Švedija ir Suomija figūravo tik kaip buferinės zonos tarp dviejų karinių blokų Europoje.

Šiandien, praėjus beveik 20 metų po Šaltojo karo, situacija yra iš esmės pasikeitusi. Baltijos jūros regione yra daugybė sąveikos atvejų; ekonominiai ir politiniai ryšiai užmezgami labai greitai; verslo santykiai, buvę visiškai neįmanomi ar net neįsivaizduojami Šaltojo karo metu – pavyzdžiui, ypač svarbus dabartinis Švedijos bankų vaidmuo visose trijose Baltijos šalių ekonomikose – jau realūs. Reikia pripažinti, kad gynybos sritis yra daug mažiau išplėtotą negu

ekonomikos, bet Baltijos valstybėms įsijungus į NATO 2004 metais, daugiau negu pusė Skandinavijos šalių dabar yra karine prasme taip pat susijusios su savo Baltijos jūros kaimynėmis. Tačiau per keletą paskutiniųjų metų kariniai klausimai kaip tik yra tie (nors ne vien tik tie), kurie sukėlė didelę trintį tarp Rusijos iš vienos pusės ir regiono NATO sąjungininkių iš kitos. NATO planai įrengti priešraketinės gynybos elementus Lenkijoje ir nediplomatiškos Rusijos karinės pratybos „Zapad“ 2009 m. ir 2013 m. yra tos problemos, kurios, švelniai tariant, lėmė didelę įtampą.¹

Tai taip pat buvo pagrindas pradėti esminę diskusiją dėl Rusijos vaidmens Baltijos jūros regione. Švedijos diskusijose ypač daug dėmesio buvo skirta kai kurioms neseniai vykdytoms karinėms Rusijos pratyboms, kurių metu buvo imituojamos kelios oro atakos prieš Švediją.² Kadangi Švedijos visuomenės nuomonė yra be išlygų viena iš labiausiai skeptiškų Rusijos atžvilgiu visoje Europos Sąjungoje, Šaltojo karo sentimentų atgaivinimas pastaruoju metu buvo gana įprastas. Naujausioje *Transatlantic Trends* nuomonės apklausoje, kurią atliko Vokietijos Marshallo fondas, net 76 % Švedijos gyventojų vertino Rusiją nepalankiai ir tai yra didžiausias skaičius iš 13 apklausoje dalyvavusių šalių.³ Suomija apklausoje nedalyvavo, nors yra paplitusi nuomonė, kad suomių požiūris į Rusiją mažiau negatyvus, bet jis yra sudėtingas dėl didesnės ekonominės integracijos proceso ir didėjančios emigrantų iš Rusijos svarbos Suomijos visuomenėje.⁴

¹ Apie raketinę gynybą žr., pvz. Anders Lennartsson & Fredrik Lindvall (2011): *USAs bidrag till NATO:s missilförsvar [The US Contribution to the NATO Missile Defence System]*, FOI-R--3226—SE (Stockholm: FOI Defence Analysis). Apie Rusijos pratybas žr., pvz., Roger McDermott (2009), *Zapad 2009 Rehearses Countering a NATO Attack on Belarus*, Jamestown Foundation, http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=35558.

² Žr. pvz. Mikael Holmström (2013): "Ryskt flyg övade anfall mot Sverige" [Russian air forces exercised attacking Sweden], *Svenska Dagbladet*, balandžio 22 d. (http://www.svd.se/nyheter/inrikes/ryskt-flyg-ovade-anfall-mot-sverige_8108894.svd) ir Olle Lönnaeus (2013), "Het militärhöst runt Östersjön" ["Hot military autumn around the Baltic Sea"], *Sydsvenska Dagbladet*, rugsėjis, lapkričio 9 d., <http://www.sydsvenskan.se/sverige/het-militarhost-runt-ostersjon/>.

³ Žr. German Marshall Fund of the United States (2013): Country Profile: Sweden, (<http://trends.gmfus.org/transatlantic-trends/country-profiles-2/sweden/>).

⁴ Richard Milne (2013): "Finns eye growing Russian presence with apprehension", *Financial Times* spalio 31 d., <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/1934c268-407b-11e3-ae19-00144feabd0.html#axzz2jUxxIUqX>.

2. Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimas gynybos srityje ir ŠB8 koncepcija⁵

Vis tik, nepaisant įvairaus Šaltojo karo palikimo, Šiaurės šalių ir (ar) Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimo gynybos srityje koncepcija yra populiari tema tiek Švedijoje, Suomijoje, tiek Baltijos valstybėse.

Šiaurės šalių bendradarbiavimas ilgą laiką buvo labai svarbus Šiaurės šalyse, pavyzdžiui, Šiaurės Taryba gyvuoja nuo 1952 m., tačiau jos veikla gynybos srityje siekia daug vėlesnius laikus, kadangi Šiaurės Tarybai nuo pat pradžių nebuvo leista spręsti gynybos ir saugumo klausimų.

Šiaurės ir Baltijos šalių aštuonetas (ŠB8) yra palyginti sena sąvoka. Jau pirmąjį 1990 m. dešimtmetį, po Baltijos šalių nepriklausomybės atkūrimo proceso, šios aštuonios šalys pradėjo įvairių lygių susitikimus viena su kita, bet daugelį metų ta veikla buvo, visų pirma, organizuojama jų užsienio reikalų ministrų, o svarstomi klausimai nebuvo tiesiogiai susiję su gynybos problemomis.

Šiandien, kai kalbama apie Šiaurės šalis ir dabartinę jų saugumo ir gynybos politiką, akivaizdus paradoksas. Nors dažnai manoma, kad šios penkios šalys pasižymi panašia politika ir kultūriniu ir socialiniu bendrumu, tačiau nė viena iš jų nevykdo saugumo politikos, kuri būtų identiška bet kuriai kitai Šiaurės šaliai. Islandija yra NATO, bet ne ES narė ir neturi savo gynybinių pajėgų. Norvegijos narystės situacija yra tokia pati, bet ji turi stiprias gynybines pajėgas, glaudžiai susijusias su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis ir Jungtine Karalyste, ypač laivyno požiūriu. Danija yra ir NATO ir ES narė, bet nusišalina, kai svarstoma dar nauja ES gynybos dimensija ir euras. Švedija yra ES narė ir labai aktyviai dalyvauja ES gynybinėje veikloje, bet atsisakė įsivesti eurą ir nėra NATO narė. Suomija yra ES narė ir įsivedė eurą, iš esmės labiau integruodama šalį į ES, bet, vėlgi, nėra NATO narė.

Priešingai Šiaurės šalių nevienalytiškumui gynybos integracijos srityje, Baltijos valstybės yra nepaprastai vienodos: visos jos yra ir NATO ir ES narės. Todėl būtų teisinga sakyti, kad visos Baltijos šalys yra tikrai labiau integruotos į bendrąją euroatlantinę saugumo sistemą negu bet kuri iš jų Šiaurės kaimynių. Svarbu nepamiršti šių ryšių, svarstant ŠB8 gynybinės integracijos ateitį.

⁵ Ši dalis daug remiasi Mike Winnerstig (2012): *Defence Integration in the Baltic Sea Security Complex— A Conceptual Approach*, iš Kurt Volker ir Ieva Kupce (eds.): *Nordic-Baltic-American Cooperation: Shaping the US-European Agenda*, (Washington, DC: SAIS/JHU – Center for Transatlantic Relations).

3. ŠB8 bendradarbiavimo gynybos srityje plėtra

Kaip minėta anksčiau, Baltijos valstybės – bent jau po 2004 m. – yra, iš esmės, integruotos į didžiausias tarptautines saugumo organizacijas, tokias kaip NATO ir ES. Tačiau, dėl savo dydžio ir to fakto, kad teritorinės gynybos klausimai buvo NATO Aljanse labai nepopuliarūs prieš Rusijos ir Gruzijos 2008 m. karą, praktinis to rezultatas, galbūt, buvo ne toks geras, kokio Baltijos valstybės tikėjosi, bent jau iki 2010 m. Tais metais, remiantis spaudos pranešimais, oficialiais pareiškimais ir *Wikileaks* pavišintais dokumentais, NATO priėmė visaverčius Baltijos valstybių teritorinės gynybos planus.⁶ Nors dėl praktinės šių planų reikšmės kyla tam tikrų klausimų, turint omenyje NATO karinių pajėgų Europoje mažinimą, pats jų buvimo faktas leidžia manyti, kad Baltijos valstybės, kartu su savo Šiaurės sąjungininkėmis, karine prasme yra akivaizdžiai integruotos į NATO gynybos sistemą.

Tačiau ir nevienalytiška ŠB8 dalis – Šiaurės šalys keletą kartų bandė padidinti bendradarbiavimą gynybos srityje. Vadinamoje Stoltenbergo ataskaitoje, parengtoje buvusio Norvegijos užsienio reikalų ministro Thorvaldo Stoltenbergo ir paskelbtoje 2009 metais pateikta daug konkrečių pasiūlymų, kaip padidinti bendradarbiavimą ir užsienio, ir saugumo politikos srityse tarp Šiaurės valstybių, įskaitant ir tam tikras visų penkių valstybių tarpusavio gynybos garantijas.⁷ Iš dalies dėl pastarojo pasiūlymo, Stoltenbergo ataskaita viešame šių šalių diskurse plačiai nebuvo svarstoma.

Tačiau tais pačiais metais keletas kitų svarbių įvykių paveikė Šiaurės valstybių gynybos problemą. ES įsigaliojo Lisabonos sutartis, o kartu su ja buvo priimti ir dviejų rūšių savitarpio pagalbos punktai; visų pirma, solidarumo punktas, susijęs su pagalba teroristinės atakos, stichinės nelaimės ar panašiu atveju valstybėje narėje (2.1.2 straipsnis), antrasis buvo tradicinis gynybinės pagalbos punktas, panašus į Šiaurės Atlanto sutarties 5 straipsnį (42.7 straipsnis). Dėl to, kad sutartyje buvo įtvirtinta nuostata, kad ES narės, kurios kartu yra NATO narės, gynybos požiūriu laikysis NATO susitarimų, ES kaip karinio aljanso sąvoka netapo aktuali. Vis dėlto, ji sukėlė diskusiją apie gynybą ir solidarumą ir Švedijoje, ir Suomijoje.

Iš dalies dėl to 2009 m. vasarą Švedijos parlamentas priėmė labai svarbų

⁶ Žr. pvz., Bo Ljung, Tomas Malmlöf, Karlis Neretnieks & Mike Winnerstig (2012): *The Security and Defensibility of the Baltic States – a Comprehensive Analysis* (Stockholm: FOI Defence Analysis), ypač 3 ir 4 skyriai.

⁷ Žr. Thorvald Stoltenberg (2009): *Nordic Cooperation On Foreign and Security Policy: Proposals presented to the extraordinary meeting of Nordic foreign ministers in Oslo on 9 February 2009*, <http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/01/83/94662dc3.pdf>.

gynybos įstatymą. Šiame įstatyme įtvirtinti du itin svarbūs Švedijos saugumo politikos pokyčiai. Pirma, visiškai priešingai svarbiausiems Švedijos saugumo politikos doktrinos principams, galiojusiems nuo XIX amžiaus pradžios, vyriausybė pareiškė, kad Švedija neliks pasyvi, jei nelaimė ar užpuolimas ištiktų kitą ES valstybę narę arba Šiaurės šalį ir, kad Švedija tikisi, kad šios šalys pasieltų taip pat, jei Švedija būtų užpuolta. Antra, siekdama pakelti tai į operatyvinių lygmenį, vyriausybė skyrė užduotį Švedijos ginkluotosioms pajėgoms būti pasiruošusioms ir suteikti, ir priimti karinę pagalbą.⁸ Abi šios temos – būti paveiktai užpuolimų prieš kitas valstybes ir gebėti suteikti joms karinę pagalbą, taip pat gauti pagalbą iš jų atakos prieš Švediją atveju – su nedidelėmis išimtimis, nuo 1812 m. buvo draudžiama tema Švedijos saugumo politikos formuotojams. Ypatingas šios naujosios doktrinos bruožas – Švedijoje pavadintas „Solidarumo deklaracija“ – yra vienašališkas jos charakteris; ją paskelbdama, Švedija iš nieko neprašė analogiško įsipareigojimo ir atrodė, kad vietoj to pasikliauja tuo, kad kitos šalys suteiks Švedijai pagalbą be jokio oficialaus išankstinio pritarimo šiai doktrinai. Naujoji doktrina sukėlė negausius viešus kritiškus komentarus Švedijoje, ypač kai kurių tradicinės neutralumo politikos apologetų,⁹ bet apskritai buvo priimta be didelių fanfarų ir, reikėtų pridėti, pateikiant visuomenei daug informacijos apie doktrinos pokyčius. Kadangi įstatyme taip pat numatyta didelės gynybos reformos struktūra, tarp jų privalomos karinės tarnybos „užšaldymas“ ir vietoj jos suformavimas nedidelių vien savanoriškų pajėgų, apimančių maždaug 10 % per Šaltąją karą turėtų žmoniškųjų resursų, jo turinys faktiškai buvo revoliucingas.¹⁰

Suomijoje, kitokioje gynybos politikos požiūriu ŠB8 grupės šalyje, analogiška doktrina nebuvo priimta, nors Suomija oficialiai ir tvirtai prisidėjo prie ES Lisabonos sutarties solidarumo ir gynybos punktų.

Be to, dar neturintis didelės patirties Šiaurės šalių bendradarbiavimas gynybos įrangos ir susijusiais klausimais, kuris *ad hoc* būdu vyko daugelį metų, 2009 m., įkūrus NORDEFKO (Šiaurės šalių bendradarbiavimo gynybos srityje organizacija) įgavo labiau institucionalizuotą pobūdį. Pagrindinis šio bendra-

⁸ Ministry of Defence (2009), *A Useful Defence*, The Swedish Government's Bill 2008/09:140, esp. p. 9. Žr. <http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/29/57/853ca644.pdf>.

⁹ Žr. pvz., Mikael Nilsson (2009), "Ny doktrin sätter freden på spel" [New Doctrine Puts Peace at Risk], *Svenska Dagbladet*, Dec. 2nd, http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/ny-doktrin-satter-freden-pa-spel_3878379.svd.

¹⁰ 2011 m. Karališkoji Švedijos karo mokslų akademija išspausdino svarbią studiją apie solidarumo deklaraciją, kuri po metų buvo išspausdinta ir anglų kalba. Šioje studijoje be kitų dalykų buvo pateikta keletas kritinių analizių apie praktines galimybes karine prasme išlaikyti solidarumo deklaracijoje žodžiais neišreikštus pažadus, bet kol kas nesulaukė didelio visuomenės dėmesio. Žr. Bo Hugemark, ed., (2012): *Friends in Need: Towards a Swedish Strategy of Solidarity with her Neighbours* (Stockholm: Royal Academy of the War Sciences).

darbiavimo variklis buvo ekonominiai klausimai – kaip geriau išnaudoti mažėjančius gynybos biudžetus bendrai perkant bendrą techninę įrangą ir panašiai – ir buvo viešai pareikšta, kad šis formatas neturi tikslo kurti naujų karinio aljanso formų.¹¹

2010 m., paskelbus dviejų „išminčių“, t. y. buvusio Latvijos ministro pirmininko ir užsienio reikalų ministro Valdžio Birkavo, atstovaujančio Baltijos šalis, ir buvusio Danijos gynybos ministro Søren Gade, atstovaujančio Šiaurės šalis, ataskaitą buvo pasiektas labai svarbus ŠB8 bendradarbiavimo etapas. Ši ataskaita buvo išsami, bet pagrindinės jos rekomendacijos dėl bendradarbiavimo gynybos srityje išliko nepavojingoje politinė prasme zonoje, būtent skatinti visas ŠB8 šalis prisidėti prie ES Šiaurės šalių kovinės grupės 2011 ir rekomenduoti Šiaurės šalims toliau stiprinti Baltijos gynybos koledžą Tartu, Estijoje.¹² Baltijos gynybos koledžas yra jungtinė Baltijos šalių gynybos akademija, finansškai be kitų šalių išlaikoma ir Šiaurės šalių.

Tačiau, tai ko „išminčių“ ataskaita vis tik pasiekė, buvo strateginės sąvokos ŠB8 išviešinimas, kadangi ataskaitoje buvo pažymėta, kad „neatrodė, kad pagrindiniai dalyviai ir paprasti piliečiai turėtų pakankamai žinių apie ŠB8 bendradarbiavimą“ ir kad galima būtų daugiau padaryti viešosios diplomatijos prasme.¹³

Kad vyksta kažkas daugiau ŠB8 bendradarbiavimo gynybos srityje, tapo akivaizdu (jeigu ne viešosios nuomonės, tai bent jau ekspertų lygmenyje) 2011 m., kai Baltijos valstybės buvo pakviestos, tuomet pirmininkaujant Švedijai, prisijungti prie kai kurių NORDEFKO bendradarbiavimo sričių.¹⁴ Išplėstinis (iššėstinis) nuotolinis mokymasis, Šiaurės šalių lyčių lygybės operacijose centras ir veteranų reikalai, galbūt tuomet nebuvo pagrindiniai gynybos klausimai, bet parodė, kad ŠB8 integracija gynybos srityje pasiekė kitą lygmenį. Šis įspūdis dar sustiprėjo 2012 m., kai Baltijos valstybės buvo pirmą kartą pakviestos dalyvauti NORDEFKO karinio koordinavimo komiteto susitikime.¹⁵

Tačiau, jautrumo apraiškos tarp ŠB8 šalių išlieka, kai kalbama apie karinę solidarumą, t. y. abipusę pagalbą įranga. Visų pirma, tai susiję su tuo faktu, kad šešios iš aštuonių šalių jau yra NATO (pagrindinės politinio ir karinio solidarumo ir kolektyvinės gynybos Europoje organizacijos) narės ir nė viena iš šių šalių nenori, kad ŠB8 bendradarbiavimas taptų NATO pakaitalu. Dar

¹¹ Žr. <http://www.nordefco.org/facts-about-nordefco/>.

¹² Žr. http://baltikum2011.dk/fileadmin/templates/pdf/NB_8_WiseMen%20Report.pdf, p. 11f.

¹³Ten pat, pp. 13f.

¹⁴ <http://www.nordefco.org/latest-updates/the-nordic/>.

¹⁵ <http://www.nordefco.org/latest-updates/the-baltic/>.

daugiau, Švedija ir Suomija, dvi buvusios neutralios ŠB8 šalys, yra vis dar veikiamos viešosios nuomonės savo elektorato, kuris atsilieka nuo realių Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimo gynybos srityje įvykių.

Jautrumo apraiškų pavyzdys yra taip vadinama 2011 m. Šiaurės šalių solidarumo deklaracija, kuri yra penkių Šiaurės šalių susitarimas, besiremiantis stipriomis bendromis jų vertybėmis ir noru bendradarbiauti, kovojant su iššūkiiais „užsienio ir saugumo politikos srityse solidarumo dvasioje“. Šioje deklaracijoje buvo minimos „stichinės ir žmonių sukeltos nelaimės, kibernetinės ir teroristinės atakos“. Į akis krinta tai, kad karinė ataka, kaip solidarumo pagrindas, buvo neįtraukta į deklaraciją.¹⁶

Kitas pavyzdys yra susijęs su NATO krizių valdymo pratybomis su teritorinės gynybos elementais „CMX 2011“, kurios buvo vykdomos vien kaip štabo mokymai, nors numatyti už Norvegijos krantų. Dalyvavo visos 28 NATO šalys, taip pat Suomija ir Švedija kaip šalys partnerės. Aktualu tai, kad, žvelgiant iš tradicinės Suomijos ir Švedijos perspektyvos, buvo visiškai pasinaudota NATO 4 ir 5 straipsnių konsultacijų ir operacijų mechanizmais.

Remiantis spaudos pranešimais, sumanytame scenarijuje Norvegija buvo karine prasme užpultoji šalis. Dėl to Norvegija ir NATO paprašė Švedijos karinės pagalbos. Labai trumpai apsvarsčiusi susijusius klausimus, Švedija ne tik dalyvavo kaip stebinti šalis partnerė, bet faktiškai suteikė svarias karines ir geopolitines priemones, siekdama padėti apginti, kartu su NATO, teritorinį Norvegijos vientisumą nuo agresyvios Vinelando valstybės, išgalvotos salos valstybės į vakarus nuo Norvegijos.¹⁷ Tai buvo atlikta tiksliai remiantis Švedijos 2009 m. solidarumo deklaracija, su kuria scenarijus, atrodo, visiškai derėjo.

Tačiau, tikriausiai dėl su tuo susijusio politinio aktualumo, ne mažiausią vaidmenį čia suvaidino neigiamos viešosios nuomonės baimė – veiksmų, atliktų pratybų metu, Švedijoje viešai neaptarė nei vyriausybė, nei parlamentinė opozicija.

Pagaliau, atrodo, kad kai kurie klausimai, susiję su tuo, ką būtų galima pavadinti „saugumo politikos identitetu“, tapo svarbesni. Visų pirma, Baltijos valstybės taip pat yra linkusios pabrėžti savo ryšius su Šiaurės šalimis identiteto diskurso požiūriu. Šia prasme, Estijos atvejis yra pats lengviausias, kadangi estai etnine ir kalbos prasme yra artimai susiję su suomiais. Dar daugiau, ilga švedų valdymo Estijoje era (1561–1721) Estijos istoriniame diskurse žinoma

¹⁶ Visą tekstą žr.: <http://www.formin.fi/Public/default.aspx?contentid=217312>.

¹⁷ Žr. Claes Arvidsson (2012): „Sverige krigar ihop med Nato när Norge angrips“ [Sweden Fights Together With NATO When Norway is Attacked], *Svenska Dagbladet*, sausio 15 d., http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/sverige-krigar-ihop-med-nato-nar-norge-angrips_6770621.svd. Išsamiau apie pratybas taip pat žr. *CMX 2011*, <http://uknato.fco.gov.uk/en/news/?view=News&id=674946482>.

kaip „Auksinė Švedijos era“. Tačiau, taip pat derėtų pastebėti, kad Lietuva – Baltijos šalis, kuri, galbūt, yra mažiausiai susijusi su Skandinavijos valstybių kultūra, religija ir socialiniais klausimais – pastaraisiais metais ėmėsi ryžtingų pastangų persiorientuoti į Šiaurės šalis, bent jau strategiškai.¹⁸ Buvęs Lietuvos užsienio reikalų ministras, Audronius Ažubalis faktiškai ir oficialiai tai išdėstė taip:

Visai kaip Vazų valdymo laikotarpiu, užsienio politikos Šiaurėje ir Rytuose yra tarpusavyje tiesiogiai susijusios, o svarbiausi politiniai Baltijos, Šiaurės ir Vidurio Europos šalių interesai sutampa. Atgijusi istorinė Šiaurės šalių partnerystė suteikia gerą progą Lietuvai netgi dar efektyviau skatinti demokratinius procesus ir kurti gerovę mūsų kaimynystėje esančiose Rytų Europos šalyse.¹⁹

Pratęsiant mintį, tai taip pat reikštų, kad Šiaurės ir Baltijos šalys turi svarbių saugumo problemų, kurios siejasi pakankamai glaudžiai. Tokiu būdu, šių šalių nacionalinis saugumas realiai negali būti svarstomas atskirai. Tai yra būdas apibrėžti visą Šiaurės ir Baltijos šalių sritį, glaudžiai susijusią su tuo, ką britų tarptautinių ryšių teoretikas, Barry'is Buzanas pavadino „saugumo kompleksu“.²⁰

Susiję, tačiau ne identiško pobūdžio vieši pareiškimai apie Švedijos saugumo politiką taip pat yra įrodymas to, ką būtų galima pavadinti saugumo politikos identiteto pokyčiu. Pavyzdžiui, 2010 m. pradžioje, kalbėdamas svarbioje saugumo ir gynybos politikos konferencijoje, tuometis Švedijos gynybos ministras, Stenas Tolgforsas, teigė, kad dabar Švedijos gynybos politika priėmė „kaimynstės perspektyvą“:

Švedijos ginkluotųjų pajėgų struktūra ir orientacija turi ir išlaikys aiškų Baltijos jūros profilį. [Švedijos] gynybos politika yra priėmusi naują kaimynstės perspektyvą, kurios pradinis taškas yra tai, kad Švedija kurs saugumą su kitais. (...) Saugumas yra kuriamas kartu su mūsų kaimynais Šiaurės šalyse ir su ES. Negalima matyti situacijos, kai grėsmė paveikia tik vieną iš mūsų regiono šalių.²¹

¹⁸ Žr. „Lithuania's strategic orientation towards the Nordic-Baltic region is based on historical experience, says Foreign Minister“, *Lithuania Tribune*, 2011 m. spalio 19 d., <http://www.lithuaniatribune.com/2011/10/19/lithuania-%E2%80%99s-strategic-orientation-towards-the-nordic-baltic-region-is-based-on-historical-experience-says-foreign-minister/>.

¹⁹Ten pat. Vazų valdymo laikotarpis – taip pavadintas pagal tuometės Švedijos karališkosios šeimos dinastijos pavadinimą, kuri valdė Švediją nuo 1523 iki 1654 m. Buvo laikas, kai Švedija ir Lietuva turėjo keletą labai painių sąsajų – bendrus du karus ir karališkuosius asmenis, pvz., Žygimantas Vaza, kuris trumpą laiką tarpą buvo ne tik Švedijos, bet kartu ir Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis.

²⁰ Žr. Barry Buzan (1983): *People, States and Fear: The National Security Problem in International Relations* (Worcester: Wheatsheaf Books).

²¹ Gynybos ministras Stenas Tolgforsas, (2010), *Försvarsförmåga i fokus - ett försvarspolitiskt paradigmskifte [Defence Capability in Focus: A Defence Policy Paradigm Shift]*, kalba konferencijoje *People and Defence*, Sälén, Švedija, 2010 m. sausio 17 d., Mano vertimas. Žr. <http://www.regeringen.se/sb/d/3214/a/138070>.

Panašiai teigė ir Užsienio reikalų ministras, Carlas Bildtas užsienio politikos 2012 m. deklaracijoje Švedijos parlamentui:

Švedijos saugumas kuriamas solidarizuojantis su kitais. Grėsmės taikai ir saugumui yra atremiamos kolektyviai ir bendradarbiaujant su kitomis šalimis ir organizacijomis. <...> Švedija neliks pasyvi, jei kita ES valstybė narė ar Šiaurės šalis patirs nelaimę ar bus užpulta. Mes tikimės, kad šios šalys pasielgs taip pat, jei panašiai nutiktų Švedijai. Mes turime būti pasirengę ir suteikti, ir priimti paramą, ir civilinę, ir karinę. <...> Bendradarbiavimas tarp Švedijos ir mūsų Šiaurės ir Baltijos kaimynių turi gilią šaknis. Kartu mes pasiekėme taikos ir laisvės visame mūsų regione, o šiandien mes galime sujungti mūsų pajėgas tam, kad šios mūsų vertybės sklįstų už mūsų valstybių sienų.²²

Akivaizdu, kad čia visiškai nebėra senojo izoliacionizmo, kuris beveik 200 metų buvo neatsiejama Švedijos saugumo politikos dalis.

4. Tolesnės ŠB8 gynybos integracijos perspektyvos

Kaip matome iš anksčiau pateiktos medžiagos, ŠB8 bendradarbiavimas yra besiplečianti sritis, apimanti ir gynybą. Be abejo, dabar ŠB8 šalys pripažįsta, – jei ir netiesiogiai – kad jos yra to paties saugumo komplekso dalis, t. y., kad svarbiausios jų nacionalinio saugumo problemos negali būti sprendžiamos nacionalinėje izoliacijoje; jos visos priklauso nuo viena kitos saugumo.²³ Todėl nenuostabu, kad keletas iš šių šalių, kaip buvo pažymėta anksčiau, formuluoja savo saugumo diskursą solidarumo rėmuose. Tačiau, tuo pat metu jautrumo apraiškos ir abejonės, susijusios su praktine karinio solidarumo išraiška, vis dar egzistuoja visose susijusiose šalyse. Viena priežasčių yra ŠB8 šalių sanglaudos nebuvimas narystės ES ir NATO požiūriu.

Tačiau tampa vis labiau aišku, kad pati ŠB8 koncepcija turi transformavimo galimybių. Tai aiškiai matyti Baltijos valstybių siekiuose sukurti link Šiaurės regiono. Tai taip pat galima pamatyti vos ne revoliucinėje keletu pastarųjų metų Švedijos saugumo ir gynybos politikos transformacijoje, kurią akivaizdžiai lėmė kaimyniško solidarumo koncepcija, nemažai susijusi su ŠB8 šalimis. Suomijoje šis procesas, gal kiek mažesniu mastu, taip pat matomas – Suomijos

²² Užsienio reikalų ministras Carlas Bildtas, (2012): *Statement of Government Policy in the Parliamentary Debate on Foreign Affairs*, Trečiadienis, 15 vasario. Žr. <http://www.regeringen.se/content/1/c6/18/62/82/05a7646d.pdf>.

²³ Saugumo komplekso sąvoką, kaip paminėta anksčiau, pirmasis pavartojo Barry'is Buzanas (1983): *People, States and Fear: The National Security Problem in International Relations* (Worcester: Wheatsheaf Books). Ji neseniai buvo pritaikyta Baltijos jūros regionui: Mike Winnerstig (2012): *Defence Integration in the Baltic Sea Security Complex— A Conceptual Approach*, Kurt Volker ir Ieva Kupce (red.): *Nordic-Baltic-American Cooperation: Shaping the US-European Agenda*, (Washington, DC: SAIS/JHU – Center for Transatlantic Relations).

saugumo ir gynybos politika yra veikiama didesnių pokyčių, bet atrodo, kad svarbiausia jų priežastis – ekonominiai veiksniai.²⁴ Taip pat yra požymių, kad dar gilesnė pačios politikos pagrindų transformacija vyks netolimoje ateityje.²⁵ Nors, remiantis dabartine Suomijos doktrina, visiškai neaišku, ar Suomija paremtų bet kurią iš Baltijos valstybių, jei jos būtų užpultos išorinio veikėjo.

Vis dėlto, ši situacija lėtai keičiasi, kaip buvo matyti iš anksčiau pateikto Švedijos atvejo. Pagrindinė formuojančių saugumo bendruomenę ŠB8 šalių vidutinės trukmės ir ilgalaikė ateities problema yra ir išliks ŠB8 šalių didžiųjų strategijų harmonizavimas, t. y. saugumo politikos orientacija. Praktiškai tai reiškia bendrą jų narystę tame pačiame NATO gynybos aljanse. Bendros narystės stoka tampa vis labiau problemiška ŠB8 bendradarbiavime gynybos srityje ir tai girdėti daugelio aukštų politinių lyderių kalbose Baltijos valstybėse ir yra susiję su praktinėmis problemomis, išskylančiomis NORDEFKO kontekste, ypač kalbant apie Švedijos ir Norvegijos bendradarbiavimą gynybos srityje.²⁶

Žvelgiant iš saugumo politikos perspektyvos, svarbiausia problema yra Švedijos ir Suomijos įstojimas į NATO. Todėl šią problemą derėtų panagrinėti išsamiau.

5. Narystės NATO debatai Suomijoje ir Švedijoje

Ir Švedijoje, ir Suomijoje, dėl tradicinių vidaus politinių priežasčių buvo juntamas nenoras prisijungti prie NATO, nepaisant to, kad šis aljansas yra akivaizdi politinio ir karinio solidarumo visoje transatlantinėje erdvėje išraiška. Šis nenoras iš esmės trukdo ŠB8 praktiškai suformuoti tikrą saugumo bendruomenę. Jeigu visų aštuonių valstybių gynybos planavimas būtų vykdomas koaliciniuose NATO rėmuose, beveik visa Baltijos jūros zona atsidurtų vienoje politinėje ir karinėje struktūroje, kas ne tik dar glaudžiau sutelktų visas ŠB8 šalis, bet ir žymiai sumažintų visas karinių grėsmių pavojų regionui formas. Bet kurio agresoriaus manevro laisvė tiesiog būtų nepaprastai apribota.

²⁴Žr. pvz., Bo Ljung and Karlis Neretnieks (2011), *Kommande reformering av den finländska försvarsmakten* [The Future Reforms of the Finnish Armed Forces], FOI Memo 3843 (Stockholm: FOI).

²⁵Žr. pvz., Ari Puheloinen (2013): *Speech by the Commander of the Finnish Armed Forces at the inauguration of the 206th Defence Course*, Helsinki, Finland, rugsėjo 23 d. (<http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi>).

²⁶Žr. pvz., Artis Pabriks (2013): *I väntan på svenskt medlemskap i Nato* [Waiting for Swedish NATO membership], Frivärld Magasin, <http://www.frivarld.se/magasin/i-vantan-pa-svenskt-medlemskap-i-nato/>. Tuo metu Pabrikas buvo Latvijos gynybos ministras. Apie Švedijos ir Norvegijos problemas, žr. pvz. Norge bryter svenskt vapenkontrakt [Norway breaks Swedish arms deal], *Swedish Radio*, 2013 m. gruodžio 6 d. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5726468>.

5.1. Suomijos atvejis

Ilgą laiką Suomijos gynybos doktrina rėmėsi trimis pagrindiniais ramsčiais: teritorine visos šalies gynyba, neprisijungimu ir karo tarnybos prievole. Beveik 70 % Suomijos gyventojų ryžtingai palaiko šitokią struktūrą, taip pat ir šaukimo į karo tarnybą sistemą, kuri laikoma nacionaline vertybe ne tik karine, bet ir visuomenės sanglaudos ir piliečių lojalumo prasme²⁷.

Suomijos ginkluotųjų pajėgų struktūros pagrindą sudaro šešios modernios įvairių rūšių armijos brigados, nedidelės, tačiau modernios oro pajėgos (kurių pagrindas yra *F-18 Hornet* sistema), nedidelis ir šiek tiek ribotas laivynas, ir, pagaliau, daug nemodernizuotų pajėgų, skirtų teritorinei gynybai, turinčių rimtų trūkumų technikos ir pasirengimo atžvilgiu. Bendros Suomijos ginkluotosios pajėgos po mobilizacijos būtų daugiau kaip 230000 karių. Šis skaičius mažesnis negu prieš keletą metų (maždaug 320000 karių). Vis dėlto, dėl Europos finansinės krizės ir euro zonos problemų Suomija atsidūrė labai sunkioje padėtyje. Dėl šios priežasties planuojama mažinti ir taupyti gynybos biudžetą vidutiniškai 15-20 %. Taip pat planuojamas daugelio brangiai kainuojančių programų, tokių kaip *F-18* sistema, modernizavimas ir senosios sovietų laikų kariuomenės technikos kapitalinis remontas.²⁸

Suomijoje diskusijos apie gynybą pirmiausia siejamos su ekonominėmis, bet ne su karinėmis ar geopolitinėmis aplinkybėmis. Ekonominė krizė ir ryškus izoliacionistinės „Tikrųjų suomių“ partijos pakilimas per visuotinius rinkimus 2011 metų, kai ši partija gavo daugiau nei 19 % balsų, privertė debatuose dėl Suomijos gynybos daugiau dėmesio skirti tradicinės teritorinės gynybos pozicijai, o ne tarptautinėms operacijoms užsienyje.²⁹

Diskusijose dėl ekonominių problemų ir akivaizdžių iššūkių, kylančių Suomijos ginkluotosioms pajėgoms ir Suomijos saugumo politikos doktrinai, šiais klausimais buvo rastas galimas sprendimas – Suomijos narystė NATO. Tačiau labai neįprastas ar bent jau gana sudėtingas Suomijos debatų pobūdis yra toks todėl, kad ilgą laiką į galimą narystę NATO buvo žiūrima kaip į ginčytiną klausimą, daugiausia dėl vieningos visuomenės nuomonės prieš šią idėją ir dėl to, kad viena po kitos buvusios vyriausybės skelbė, kad jų kadencijos

²⁷ Apie tokią diskusiją žr. pvz. Bo Ljung and Karlis Neretnieks (2011), *Kommande reformering av den finländska försvarsmakten* [The Future Reforms of the Finnish Armed Forces], FOI Memo 3843 (Stockholm: FOI).

²⁸ Žr. pvz. Bruce Jones (2011): "Finnish military chief braces for deeper cutbacks", *Jane's Defence Weekly*, rugsėjo 14 d.

²⁹ Johanna Minkinen (2011): "Nu kritiseras operationer i utlandet" ["Now International Operations are Criticized"], *Hufvudstadsbladet*, spalio 12 d.

metu šio tikslo nebus siekiama. Tuo pat metu Suomijos pareigūnai atliko dvi ar tris oficialias analizes, siekdami nustatyti, kokias pasekmes sukeltų narystė NATO, o Suomijos oficialiojoje doktrinoje ilgą laiką buvo įsitvirtinęs vadinamasis „NATO pasirinkimas“, t. y. galimybė, esant reikalui, prisijungti prie Aljanso.³⁰

Tačiau daugelis įvykių, susijusių su Šiaurės šalių bendradarbiavimu gynybos srityje per pastaruosius keletą metų parodė, kokios vis dar aktualios yra gynybos problemos Suomijoje, kadangi neprisijungimas ten tebėra rimtai vertinamas dalykas, turintis prasmę ir atitinkamas pasekmes. Pavyzdžiui, 2013 metais Suomijai pradėjus diskusijas dėl dalyvavimo NATO oro policijos misijoje virš Islandijos kartu su Švedija, visuose Suomijos politikos sluoksniuose kilo ilgi ir labai karšti debatai. Keletas aukštų Suomijos parlamentarų, tarp jų ir iš valdančiosios koalicijos partijų, dėl to išreiškė rimtą susirūpinimą, remdamiesi tuo, kad Islandija yra NATO valstybė ir kad neprisijungusiai Suomijai nėra reikalo dalyvauti NATO šalies oro erdvės stebėjime. Nepaisant to, kad iš NATO oro policijos Islandijos misija buvo pakeista į paprasčiausias oro erdvės stebėjimo pratybas, trumpai tariant, kone pusė Suomijos gyventojų kartu su keliomis partijomis parlamente griežtai pasisakė prieš Suomijos dalyvavimą šiose pratybose apskritai. Vis dėlto, Suomijos parlamentas galiausiai nusprendė, kad Suomijos oro pajėgos turėtų dalyvauti.³¹

Žiūrint iš Šiaurės ir Baltijos šalių perspektyvos, šie debatai ir jų tolesnė raida kelia didelį susidomėjimą, kadangi atrodo, kad Suomijos plačioji visuomenė tiki, kad Šiaurės šalių bendradarbiavimas gynybos srityje yra vertingas dalykas; 2013 m. apklausos metu net 93% respondentų pareiškė, kad Šiaurės šalių bendradarbiavimas gynybos srityje yra vertingas arba labai vertingas žingsnis (o apie 71 % buvo laikėsi nuomonės, kad Suomijos narystė NATO nėra geras sumanymas).³² Galima daryti išvadą, kad Suomijos plačiosios visuomenės požiūriu, Šiaurės šalių gynyba yra geras dalykas tol, kol joje nedalyvauja NATO šalys. Tačiau tai palieka tris penktadalius Šiaurės valstybių už Šiaurės šalių gynybos struktūros ribų.

Autoritetingiausiai apie NATO narystės problemą kalbėjo Suomijos užsienio reikalų ministras Erkki Tuomioja savo kalboje 2013 m. rugsėjo mėn. Tuomioja – socialdemokratas – be kita ko, pareiškė, kad narystė NATO, ypač

³⁰ Yrsa Grüne (2011), "Varför tala om icke-frågan NATO?" ["Why talk about the NATO Membership Non-Issue?"], *Hufvudstadsbladet*, lapkričio 1 d.

³¹ Žr. pvz. Heidi Hakala (2013), "Finland berett bidra till att övervaka Islands luftrum" ["Finland prepared to contribute to surveillance of Icelandic airspace"], spalio 30 d., <http://www.arbetarbladet.fi/nyheter/allanyszer/8474-finl-nd-red-tt-verv>

³² Žr. Finnish Ministry of Defence (2013): *Finns' opinions on Foreign and Security policy, Defence and Security issues 2013*, http://www.defmin.fi/files/2672/report_text_in_english.pdf.

NATO sutarties 5-ojo straipsnio gynybos garantijos, toli gražu nesustiprins Suomijos saugumo, ir tokios nuomonės bus laikomasi ne tik dabartinės vyriausybės kadencijos metu, bet taip pat ir po kitų rinkimų.³³ Savaiame suprantama, kad tai buvo nepaprastai stiprus pareiškimas. Narystė Aljanse, kurio pagrindas yra bendros gynybos garantijos ir kuris jungia 28 šalis ir apie 800 milijonų žmonių, kurie kartu reiškia 50 % nuo BVP ir daugiau nei 50 % pasaulio karinių gynybos išlaidų ir pajėgumų, Tuomiojos nuomone, jokia būdu negalės sustiprinti Suomijos saugumo.

Suomijai, kaip ir daugeliui kitų Šiaurės ir Baltijos valstybių, didžiausia kliūtis yra Rusija. Kai kuriems, kaip, pavyzdžiui, Suomijos nacionalinio gynybos koledžo vyresniųjų tyrėjų grupei, Rusija reiškia potencialią, rimtą grėsmę Suomijos suverenitetui ir teritoriniam vientisumui.³⁴ Kitiems, kaip, pavyzdžiui, tuo metu (2012 m.) buvusiam Suomijos karinės žvalgybos vadovui admiralui Georgijui Alafuzoffui, neatrodė, kad Rusija keltų kokią nors karinę grėsmę Suomijai. Visiškai priešingai, pasak Alafuzoffo, Suomijos narystė NATO galėtų kelti rūpesčių Suomijai ekonominiu požiūriu, kadangi tuomet įprasti, neantagonistiški Suomijos ir Rusijos santykiai galėtų virsti labiau priešiškais.³⁵ Ši versija yra viena iš trijų svarbiausių argumentų, vyraujančių Suomijos viešojoje nuomonėje, kodėl Suomija neturėtų stoti į NATO. Tačiau atrodo, kad svarbiausia aplinkybė, kuria remiasi 71 % gyventojų, nusiteikusių prieš narystę NATO, yra ne Rusijos veiksnys, bet įspūdis, kad Suomijos kariuomenė, kaip dalis NATO mechanizmo, bus priversta kariauti tolimose vietovėse dėl NATO didžiųjų valstybių, o ne dėl Suomijos interesų.³⁶

Tačiau keletą kartų oficialūs Rusijos asmenys ir netiesiogiai, ir atvirai įspėjo Suomiją, kad jei prisijungus prie NATO, pasekmės gali būti rimtos, nes Rusija pasisako prieš bet kokią Vakarų aljanso plėtrą. 2012 m. per vizitą Helsinkyje Nikolajus Makarovas, tuometis Rusijos ginkluotųjų pajėgų vadas, labai tiesiai pareiškė, kad Suomijos narystė NATO Maskvoje bus faktiškai laikoma grėsme Rusijos saugumui. Generolas Makarovas netgi pabrėžė, kad jau pats Šiaurės šalių bendradarbiavimas gynybos srityje yra saugumo problema Ru-

³³ Žr. Erkki Tuomioja (2013): *Speech by the Minister for Foreign Affairs of Finland, Erkki Tuomioja, to the Paasikivi Society*, Helsinki, rugsėjo 4 d. <http://www.formin.fi/public/default.aspx?contentid=282965&nodeid=15145&contentlan=2&culture=en-US>.

³⁴ Žr. pvz. Markus Lindqvist (2011): "Ryssland kan inta Norden och Baltikum när som helst" [Russia can invade and occupy the Nordic-Baltic countries anytime] *Hufvudstadsbladet*, rugsėjo 21 d.

³⁵ Olli Ainola (2012): "På randen till en ny revolution: Intervju med Försvarsmaktens underrättelsechef Georgij Alafuzoff" ["At the Verge of a New Revolution: Interview with the Head of Military Intelligence of the Finnish Armed Forces Georgij Alafuzoff"], *Talouselämä*, sausio 5 d.

³⁶ Žr. Finnish Ministry of Defence (2013): *Finns' opinions on Foreign and Security policy, Defence and Security issues 2013*, http://www.defmin.fi/files/2672/report_text_in_english.pdf, p.8.

sijai.³⁷ Visgi, neatrodo, kad ši, tam tikra prasme agresyvi, pozicija, kurią kritikavo Suomijos oficialūs asmenys,³⁸ lėmė Suomijos visuomenės mažiau priešišką nuomonę narystės NATO atžvilgiu. Tas pat pasakytina ir apie Makarovo įspėjimus, kuriuos pakartojo Rusijos gynybos ministras Sergejus Šoigu vizito Helsinkyje 2013 m. vasarą metu.³⁹ Rusijos karo ekspertas pulkininkas Viktoras Baranecas įspėjo, kad Suomijai ir Švedijai įstojus į NATO, šios šalys taptų „potencialiais taikiniaus Rusijos bombonešiams, povandeniniams laivams ir strateginėms raketoms“.⁴⁰

Taigi, kol kas perspektyviausi Šiaurės šalių bendradarbiavimo gynybos srityje aspektai tiek Suomijos vyriausybės, tiek Suomijos viešosios nuomonės požiūriu yra dvišaliai Suomijos ir Švedijos ryšiai. Kartais šie ryšiai taip stipriai akcentuojami, kad kai kurie veikėjai žiūri į juos, kaip į dvišalį gynybos aljansą, tačiau ši požiūrį labai greit nuslopina aukšti Suomijos pareigūnai; Šiaurės šalių bendradarbiavimas gynybos srityje apskritai ir Suomijos, ir Švedijos santykiai gynybos srityje nėra gynybos aljanso kūrimas, o tik lėšų taupymo būdas, o bendradarbiavimas daugeliu karinių klausimų, kai tai įmanoma, dar nereiškia diskusijų dėl tarpusavio gynybos garantijų ar kažko panašaus. Suomų požiūriu, Suomija (ir tik Suomija) ginasi karine prasme.⁴¹

2013 m. rugpjūčio mėn. kalbėdamas apie Suomijos saugumo politikos ateitį, Suomijos prezidentas Sauli Niinistö padarė įdomų pareiškimą. Savo kalboje, skirtoje visiems Suomijos ambasadoriams, dalyvaujantiems kasmečiame susirinkime, Niinistö pakomentavo Suomijos saugumo politikos (ypač susijusios su NATO klausimu) kaip panašios į „laikymąsi nuošalėje“ kritiką, sakydamas, kad „taip jau yra, bet man atrodo, kad tai gana gera vieta“⁴². Kai kurie analitikai suskubo kritikuoti šį pareiškimą. Tarp jų buvo ir daugelis aukštų, dažnai atsistatydinusių Suomijos pareigūnų, kurie palaikė Suomijos stojimą

³⁷ Žr. "Russian general warns Finland about NATO", *Helsingin Sanomat*, 2012 m. birželio 6 d., <http://www.hs.fi/english/article/Russian+general+warns+Finland+about+NATO/1329104270495>.

³⁸ Žr. Finland wants clarification of Russian general's comments, *Helsingin Sanomat*, 2012 m. liepos 7 d. <http://www.hs.fi/english/article/Finland+wants+clarification+of+Russian+general's+comments/1329104275605>.

³⁹ Peter Buchert (2013): "Sjojgu tog fram tung rysk vokabulär [Sjojgu used the heavy Russian vocabulary]", *Hufvudstadsbladet*, gegužės 30 d.

⁴⁰ Matts Lindqvist (2013): "Rysk expert varnar för Nato-an slutning [Russian expert warns against NATO accession]", *Hufvudstadsbladet*, birželio 26 d.

⁴¹ Žr. pvz. Matts Lindqvist (2013): "Sverige och Finland ense – ingen allians [Sweden and Finland agree – no alliance]", *Hufvudstadsbladet*, sausio 18 d., and Mika Peltonen (2013): "Nordefco ingen försvarsallians [Nordefco not a defence alliance]", *Hufvudstadsbladet*, vasario 13 d.

⁴² Žr. Sauli Niinistö (2013): *President of the Republic Sauli Niinistö's speech at the Annual Ambassadors' Meeting*, Finlandia Hall, Helsinki, rugpjūčio 27 d., <http://www.tpk.fi/public/default.aspx?contentid=282762&nodeid=44810&contentlan=2&culture=en-US>.

į NATO.⁴³ Tačiau faktiškai atrodo, kad ši neutralumo politika yra giliai įsišaknijusi Suomijos saugumo politikoje, ir greičiausiai išliks joje dar ilgą laiką. Tai galbūt galėtų pakisti, jei Suomijos vakarinės kaimynės Švedijos politikoje įvyktų esminių pokyčių.

5.2. Švedijos atvejis

Daugelį metų (tiksliau, iki 2013 m.) narystės NATO reikalas buvo gana sunkus klausimas diskusijoje dėl Švedijos gynybos ir saugumo. Nors ginčai dėl narystės Švedijos gynybos struktūrose visą laiką egzistavo nuo maždaug 1997 m., dauguma visuomenės nuomonės apklausų nuo Šaltojo karo pabaigos iki 2012 m. parodė, kad apie pusę gyventojų buvo prieš narystę Aljanse, o apie 25 % pasisakė už narystę.⁴⁴ Tai reiškė, kad tik ideologiškai motyvuotos mažosios partijos parlamente (iš esmės tik liberalų partija) apskritai kėlė šį klausimą. Likusioms parlamentinėms partijoms šis klausimas buvo arba suvokto nacionalinio identiteto reikalas (turint galvoje, kad būti švedu reiškia būti neprisijungusiam ir neutraliam, o NATO narystės idėja yra beveik atgrasi), arba kažkas, kas teoriškai buvo pageidautina, tačiau praktiškai už tai neverta kovoti (taip yra su vadovaujancia Moderatų centro dešiniųjų partija, kuri vadovauja vyriausybei nuo 2006 m.)⁴⁵

Tačiau 2013 m. situacija pasikeitė. Pirmiausia, pasigirdo atgarsiai dėl dramatiškos ir fundamentalios gynybos reformos, kurios pradžia buvo anksčiau minėtas 2009 m. gynybos įstatymas; gynybinės pajėgos turėjo būti stiprinamos, pradėdant nuo 2005 m. situacijos, tačiau tik iki 50000 bendro karių skaičiaus. Šio gynybos įstatymo pagrindas buvo tai, kad Švedijos ginkluotosios pajėgos turi būti pasirėngusios ir pajėgios „čia ir dabar“. Tai reiškė, kad karo prievolės nebelieka, o būsimąsias pajėgas sudaro profesionalūs kareiviai, karininkai ir kontraktą pasirašę rezervistai.⁴⁶

⁴³ Žr. pvz. Pauli Järvenpää (2013): *Sitting on the fence* (International Center for Defence Studies, Tallinn, Estonia), http://www.icds.ee/index.php?id=73&cHash=5a1a2c5eba&tx_ttnews%5Btt_news%5D=1381, and Henrik Helenius (2014): "Fd Moskva-ambasadören Markus Lyra: Finland bör gå med i Nato [Ex-ambassador to Moscow Markus Lyra: Finland should join NATO], *Arbetarbladet*, sausio 30 d., <http://www.arbetarbladet.fi/nyheter/alla-nyheter/18395-fd-m-skv-m-ss-d-ren-m-rkus-lyr-finl-nd-b-r-g-med-i-n-t>.

⁴⁴ Žr. pvz. Mike Winnerstig (1997): *Alliansfrihet eller NATO-medlemskap? Sweden's and Europe's security after NATO's enlargement* (Stockholm: Swedish Institute of International Affairs) for one of the earliest examples of a more in-depth discussion on Sweden and NATO.

⁴⁵ Žr. Joakim Berndtsson, Ulf Bjereld & Karl Ydén (2012): "Svagt stöd för Nato-anslutning" ["Weak support for NATO accession"], *Svenska Dagbladet*, gegužės 26 d., http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/svagt-stod-for-nato-anslutning_7231251.svd.

⁴⁶ Žr. Ministry of Defence (2009), *A Useful Defence*, The Swedish Government's Bill 2008/09:140., <http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/29/57/853ca644.pdf>.

Ši ginkluotųjų pajėgų struktūra buvo žymiai didesnė ir efektyvesnė nei buvusi 2005 m., kai ginkluotųjų pajėgų vaidmuo buvo iš esmės neaiškus, o daugumai karinių dalinių reikėjo vienerių metų ar ilgesnio apmokymo, kad jie galėtų pradėti operatyvinę veiklą. Tačiau žmonės – tiek valstybės aparate, tiek gyventojai apskritai – vis dar lygino ją su 1980 m. Švedijos ginkluotosiomis pajėgomis, kai karo prievolės sistema leido Švedijai – tada turėjusiai apie 9 mln. gyventojų šaliai – mobilizuoti maždaug 800000 karių, arba daugiau kaip pusę Jungtinių Amerikos Valstijų (šalies su maždaug 330 mln. gyventojų ir vienintelės pasaulio supervalstybės) dabartinės reguliarios kariuomenės. Be to, Švedijoje bendras požiūris į Švedijos ginkluotųjų pajėgų vaidmenį buvo iš esmės paveldėtas iš Šaltojo karo laikų; tik Švedijos ginkluotosios pajėgos gina Švediją – niekas daugiau – ir jos gina visą šalį visą laiką.

Taigi, galima manyti, kad 2012 m. pavasarį pasklidusi žinia apie labai aiškia Švedijos karinę paramą Norvegijai per anksčiau minėtas NATO imitacines pratybas *CMX11*, būtų sukėlus diskusijų. Pratybų metu beveik visos Švedijos karinės oro pajėgos buvo paskirtos Norvegijos teritorijos gynybai, neskaitant sprendimo (kariniame žaidime) leisti NATO naudotis Švedijos oro erdve ir teritorija NATO nuožiūra.⁴⁷ Vargu, ar tai yra toks elgesys, kurio tikimasi iš neutralios šalies, tačiau tai buvo visiškai logiškas sprendimas pagal taip pat anksčiau minėtą 2009 m. Solidarumo deklaraciją. Tai visiškai nesukėlė jokių debatų Švedijos visuomenėje.

Netgi generolo Makarovo kalba 2012 m. vasarą Helsinkyje (taip pat minėta anksčiau) nesukėlė diskusijų, nors kai kuriuose straipsnių komentaruose buvo daroma išvada, kad toks požiūris kartu su vykstančiu Rusijos persiginklavimu turėtų paspartinti Švedijos prisijungimą prie NATO.⁴⁸ Jokių didesnių visuomenės diskusijų nesukėlė ir po to sekęs atsistatydinančio Švedijos karinės žvalgybos vadovo majoro Stefano Kristianssono komentaras, kad Rusijos persiginklavimas yra problema, į kurią Švedija turi žiūrėti rimtai.⁴⁹

Tačiau diskusijos prasidėjo nuo Švedijos vyriausiojo ginkluotųjų pajėgų vado generolo Sverkero Göransono (iš esmės, Švedijos gynybos vadovo) interviu, kuris buvo paskelbtas 2013 m. pradžioje. Pasak generolo Göransono, Švedijos dalyvavimas kariniuose imitaciniuose žaidimuose 2012 m. rudenį atskleidė, kad būsimoji Švedijos ginkluotųjų pajėgų struktūra (reformavus gy-

⁴⁷ Mikael Holmström (2012): "Sverige redo kriga för Nato [Sweden prepared to go to war on behalf of NATO]", *Svenska Dagbladet*, birželio 21 d.

⁴⁸ *Dagens Nyheter* (2012): "Risker med ett öppet förhållande [The risks of a free relationship]" redakcijos straipsnis, liepos 22 d.

⁴⁹ Mikael Holmström (2012): "MUST ser ökat hot österifrån [Swedish Military Intelligence Sees Increased Threat from the East]", *Svenska Dagbladet*, rugsėjo 27 d.].

nybą iki 2019 m. ar panašiai) bus pajėgi apie savaitę ginti Švediją nuo ribotos atakos.⁵⁰

Jei Švedija būtų NATO narė, šis faktas nebūtų buvęs laikomas labai nesuprantamu ar kontraversišku dalyku. Dauguma NATO šalių, kurios savo dydžiu yra lygios Švedijai, turi panašaus pajėgumo gynybines pajėgas ir norėdamos apsiginti, pasikliauja pastiprinimu iš kitų sąjungininkių. Tačiau Švedijoje, kur visuomenė mano, kad Švedijos ginkluotosios pajėgos pačios, be jokios pagalbos, turi sugebėti apginti visą šalį, šis gynybos vadovo pareiškimas buvo tikra politinė bomba. Daugybė politikų, komentatorių, parlamento narių, žurnalistų ir plačiosios visuomenės narių reiškė nuostabą, susijusią su Švedijos ginkluotųjų pajėgų ateitimi.⁵¹

Kitame interviu generolas Göransonas toliau pareiškė, kad užuot planavus visos šalies gynybą, būsimų ginkluotųjų pajėgų apribojimai reiškia, kad karinės gynybos planavimas realiai galimas tik penkioms svarbiausioms šalies zonoms – ir tik vieną iš jų įmanoma ginti nuolat. Švedijos debatuose tai atrodė beveik taip pat dramatiškai, kaip ir gynybos vadovo pareiškimas. Tai greitai buvo pavadinta „vienos savaitės gynyba“. Tačiau tuo drama nesibaigė. Generolas Göransonas pasiėmė kelias laisvas savaites dėl ligos, o teisėsaugos organai pradėjo tyrimą, dėl karinių paslapčių atskleidimo.⁵² Diskusijos dėl gynybos darėsi vis karštesnės, nors kaltinimai Göransonui buvo panaikinti.

2013 m. sausio mėn., svarbioje Švedijos saugumo politikos konferencijoje NATO Generalinis sekretorius Rasmussenas, taip pat skandinavas ir buvęs Danijos ministras pirmininkas, labai aiškiai pasakė, kad NATO nėra įsipareigojusi padėti ne NATO narėms. Tai iš dalies buvo atsakymas į klausimą ar Švedija gali pasikliauti kitų šalių karine pagalba, remdamasi 2009 m. Švedijos vienašale solidarumo deklaracija.⁵³ Praėjus porai savaitių, duodamas interviu Švedijos visuomeniniam radijui, tuometis Norvegijos gynybos ministras pasakė tą patį ir pridūrė, kad Norvegija visiškai neturi jokios kariuomenės, kuri būtų pasirengusi ginti ką nors, išskyrus Norvegijos teritoriją kartu su NATO sąjungininkėmis.⁵⁴

Be to, Rusijos karinės pratybos, tiesiogiai nukreiptos prieš Švediją, tapo

⁵⁰ Mikael Holmström (2013): "Försvar med tidsgräns [A Defence with a Time Limit]", *Svenska Dagbladet*, sausio 2 d.

⁵¹ Ewa Stenberg (2012): "Uttalandet från ÖB är en politisk bomb [The CHOD statement a political bomb]", *Dagens Nyheter*, sausio 3 d.

⁵² Mikael Holmström (2013): "Försvarsplan bara för fem områden [Defence plans only for five areas]", *Svenska Dagbladet*, sausio 26 d.

⁵³ Mikael Holmström (2013): "NATO lovar inget ingripande [NATO does not promise any assistance]", *Svenska Dagbladet*, sausio 15 d.

⁵⁴ Žr. interviu su Anne-Grete Strøm-Erichsen, Norvegijos gynybos ministre, 2013 m. sausio 24 d., <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5453467>.

neatskiriama dalimi diskusijų apie gynybą Švedijoje. Pirmiausia, naikintuvų ir bombonešių formuotė pasuko link Švedijos objektų 2013 m. Didžiojo penktadienio naktį. Kadangi tai viena iš didžiausių švenčių Švedijoje, visi pilotai, galintys perimti prieš orlaivius, turėjo laisvadienius, todėl jokie švedų orlaiviai nepakilo prieš rusų lėktuvus (kurie, visgi, neįskrido į Švedijos teritoriją). Tačiau Danijos F-16 iš NATO oro policijos misijos Šiauliuose pakilo į orą, pasirodžius Rusijos orlaiviams. Tai dar labiau sumenkino Švedijos karinės oro pajėgas.⁵⁵ Vėliau tais pačiais metais, rusų žvalgybinis laivas praplaukė tarp Gotlando salos ir Švedijos žemyninės dalies, vykdydamas ryšių žvalgybos užduotis, susijusias su tuo pačiu metu Švedijoje vykusiomis svarbiomis tarptautinėmis karinėmis pratybomis.⁵⁶ Netrukus po šio incidento, „Zapad 2013“ pratybų metu, Rusijos karinių oro pajėgų daliniai surengė dar vieną imitacinę oro ataką, nukreiptą į taikinius Švedijoje.⁵⁷

Visa tai, matyt, turėjo gilų ir ilgalaikį poveikį tiek parlamentarų, tiek visuomenės nuomonei. Tradiciškai, tik dvi iš keturių dabartinės Švedijos vyriausybės koalicijos partijų (tarp jų ministro pirmininko, užsienio reikalų ministro ir gynybos ministro Moderatų liberalų-konservatorių partija) atvirai propaguoja Švedijos narystę NATO. Kitos dvi partijos, Centro (agrarinė) ir Krikščionių demokratų, tradiciškai visada stipriai rėmė Švedijos neprisijungimą prie NATO, bet dabar yra oficialiai neapsisprendusios ir reikalauja sudaryti parlamentinį tyrimo komitetą, kuris išnagrinėtų Švedijos narystės NATO argumentus už ir prieš. Pastarasis reikalavimas buvo iš dalies įgyvendintas, nes Švedijos vyriausybė neseniai paskyrė vyresnįjį, atsistatydinusį ambasadorių, kuris turėjo sudaryti komitetą, nagrinėjantį Švedijos karinį bendradarbiavimą su Šiaurės šalimis, ES ir NATO.⁵⁸ Šį žingsnį tuoj pat sukritikavo socialdemokratų spauda, kadangi socialdemokratai (kartu su likusia opozicijos dalimi, t. y. žaliaisiais, buvusią komunistų partija ir dešiniojo sparno populistine Švedijos demokratų partija) visais būdais priešinosi narystei NATO.⁵⁹

Pasikeitusi situacija Švedijos parlamente atsispindėjo visuomenės nuomonėje apie narystę NATO. Pagal visuomenės nuomonės apklausą gegužės mėn.

⁵⁵ Mikael Holmström (2013): „Ryskt flyg övade anfall mot Sverige [Russian Aircraft Exercised Attacking Sweden], *Svenska Dagbladet*, balandžio 24 d.

⁵⁶ Mikael Holmström (2012): „Här spionerar Ryssland på Sverige [Here, Russia is spying against Sweden]”, *Svenska Dagbladet*, rugsėjo 21 d.

⁵⁷ Olle Lönnaeus (2013): „Het militärhöst runt Östersjön [Hot military autumn around the Baltic Sea]”, *Sydsvenskan*, lapkričio 9 d., <http://www.sydsvenskan.se/sverige/het-militarhost-runt-ostersjon/>.

⁵⁸ Gynybos ministerija (2013): Översyn över internationella samarbeten [Overhaul of international cooperative ventures]”, gruodžio 28 d., <http://www.regeringen.se/sb/d/17014/a/231323>.

⁵⁹ Žr. pvz. Anders Lindberg (2014): „Vilket problem är Nato lösning på? [Which problem is NATO a solution to?], sausio 11 d., <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/anderslindberg/article/18158319.ab>.

32 % švedų pasisakė už Švedijos narystę NATO (palyginti su 23 % 2012 m.), o 40 % buvo prieš (palyginti su 40 % 2012 m.), o likusieji buvo neapsisprendę. Ši apklausa buvo ypač įdomi tuo, kad atskleidė, kad apie 24 % visų socialdemokratų ir dauguma (56 %), Švedijos demokratų pasisakė už Švedijos narystę NATO. Kitoje apklausoje, kuri buvo atlikta vykdant Vokietijos Maršalo fondo Transatlantinių tendencijų projektą, 36 % buvo už narystę NATO (palyginti su 24 % 2012 m.), o 56 % buvo prieš.⁶⁰ Dar kitoje apklausoje, kurią 2014 m. sausio mėn. paskelbė Švedijos nenumatytų atvejų civilinėje srityje agentūra (MSB), 36 % respondentų buvo už Švedijos narystę NATO, o 40 % buvo prieš, tuo būdu, iš esmės parodydami statistines lygiąsias.⁶¹

Kitaip tariant, tikėtina, kad drastiškai sumažinta gynybos struktūra, dalinai (ir iš esmės) pakeista saugumo politikos doktrina ir atsigaunanti, persiginkluojanti Rusija sąlygojo tai, kad labai išaugo švedų, pasisakančių už narystę NATO, skaičius, kuris pasiekė tokį lygį, kad švedų, pasisakančių už ir prieš, skaičius faktiškai tapo toks pat. Tai visiškai kitokia situacija palyginti su anksčiau aprašytu Suomijos atveju.

Išvados

Apibendrinant reikia pasakyti, kad Šiaurės ir Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimas gynybos srityje plečiasi, tačiau problemų netrūksta, ir atrodo, kad bendradarbiavimas tarp Šiaurės šalių auga labiau negu Šiaurės ir Baltijos valstybių bendradarbiavimas. Tačiau išryškėjo tendencija, kad ŠB8 suvokia funkcionavimą kaip būdą transformuoti pačius Baltijos jūros regiono bendradarbiavimo modelius gynybos srityje.

Taip pat galima būtų pridurti, kad didžiulis sąsajų aplink Baltijos jūros regioną kompleksas – ekonominiu, politiniu, socialiniu ir kariniu požiūriu – sudaro visumą, kurią galima būtų pavadinti „saugumo kompleksu“: atskirų šalių saugumo problemos regione veikia visas kitas jame esančias šalis. Tai reiškia, kad ne tik tradiciniai probleminiai klausimai – tokie, kaip rusų mažumos Estijoje ir Latvijoje ir pan. – bet taip pat ir naujesni, kaip antai ŠB8 šalių bendros saugumo politikos strategijos nebuvimas – yra vis svarbesni visoms ŠB8 šalims.

⁶⁰ Žr. Claes Arvidsson (2012): *Känsla och förnuft – opinionier om NATO* [Feelings and rationality – opinions about NATO], in Karlis Neretnieks [ed.] *Nato - för och emot* [NATO: Pro and Con] (Stockholm: Kungliga Krigsvetenskapsakademien/The Royal Academy of the War Sciences), pp. 133 ff.

⁶¹ Žr. MSB (2014): *Opinioner 2013 Allmänhetens syn på samhällsskydd, beredskap, säkerhetspolitik och försvar* [Opinions 2013: The General Public's Views on Societal Security, Preparedness, Security Policy and Defence], <http://rib.msb.se/Filer/pdf/27284.pdf>, pp. 85ff.

Tiesą sakant, ŠB8 saugumo politikos nenuoseklumas iš esmės kliudo ŠB8 šalims sukurti tikrą saugumo bendruomenę, kurioje abipusis pasitikėjimas būtų toks stiprus, kad bendras karinis planavimas atrodytų natūralus dalykas. Tai didžia dalimi jau vyksta tose ŠB8 šalyse, kurios priklauso NATO, bet kadangi dvi iš jų nepriklauso NATO, šio klausimo nebus galima tinkamai išspręsti dar ilgą laiką.

Visgi, narystės NATO klausimas dviejose Aljansui nepriklausančiose ŠB8 šalyse stipriai pasistūmėjo, tačiau labai skirtingai. Dėl to, kad gynybos politikoje neįvyko didelių pokyčių ir nebuvo aiškių grėsmių, Suomijos narystė NATO yra mažiausiai tikėtina. Kita vertus, dramatiški pokyčiai Švedijoje tiek gynybos ir saugumo politikoje, tiek juntamų grėsmių suvokimo atžvilgiu sąlygoja daug palankesnę požiūrį į narystę NATO, kuris jaučiamas plačiojoje visuomenėje ir parlamente. Galbūt, sprendimą tapti NATO nare Švedija priims tik po keleto metų, tačiau, turint omenyje pastarąsias visuomenės apklausas ir kintančias parlamentarų pažiūras, atrodo, kad šio sprendimo galutinis įgyvendinimas yra tikėtinas kaip niekada anksčiau.

2014 m. sausis